

KAPLICA OTELİ

1939

Mahmut Yesari 1895-1945

GENEL BAKIŞ

“Kaleminden kazanan yazar”lar arasında değerlendirebileceğimiz Mahmut Yesari, hayatı boyunca geçimini yazdığı eserlerden kazanmıştır. Bu nedenle edebiyatın çok çeşitli mecralarında kalem oynatmış ve çok sayıda eser kaleme almıştır. Dönemindeki diğer yazarların aksine belirli bir zümre için yazmamış, toplumsal sorunları kendine has bir bakış açısıyla ele almıştır. Bu bakış açısının en dikkate değer ürünü, Türk Edebiyatı Tarihi'nin ilk işçi romanı olan “Çulluk (1927)” adlı eseridir. Bunun yanı sıra çok sayıda eser kaleme almış olan her yazar gibi yer yer tekrara düşmüş, bazı eserlerinde dikkate değer bir estetik seviye yakalayamamıştır. En nihayetinde yazarın en dikkat çekici yönü, yaptığı çok keskin karakter analizleri ve gözlemleridir. Yazar bu gözlem gücünü, sıradan yaşamın, eğlence hayatının bizzat içerisinde geçirdiği, ardından verem hastalığıyla sonlanmış olan yaşam tarzından almıştır.

“Kaplıca Otel” başlıklı piyes, tek perdelik bir komedidir. Yesari bu eserinde, bir kaplıca otelinde yaşanan karışıklığı mizahi bir dille işlemiştir. Yerine yeni bir eleman aranan Niyazi'nin telaşı, yanlışlıkla otelin başına geçen Baha'nın avanaklığı ve en nihayetinde otel sahibi İrfan Bey'in sorumsuzluğu üçgeninde meydana gelen komik olaylar, okuyucuyu işçi-patron ilişkilerini düşünmeye iter.

KİŞİLER

Niyazi Bir kaplıca otelinin kâtipliğini yapan Niyazi, yakın bir zamanda uzun süreli bir izne ayrılacaktır. Zaten telaşlı bir tip olan Niyazi, aynı zamanda izne çıkacağı için heyecanlıdır. Ancak izne gitmeden önce yerine bakacak başka birini bulması gereklidir. Patronu İrfan Bey'le birlikte yeni bir eleman arayışına girerler. Ancak Niyazi bir gün, otele iş başvurusu yapmak için gelen Baha'yı, patronun gönderdiği yeni eleman sanınca, işler birbirine karışacaktır.

Baha Niyazi'nin kâtibisi olduğu otele iş başvurusu yapmak için gelmiştir. Ancak izne çıkmak için telaşla hareket eden Niyazi, Baha'yı kendi yerine bakacak olan yeni eleman zanneder. Bunun üzerine oteli Baha'ya bırakıp terk eder. Baha, avanak kişiliği nedeniyle oteli birbirine katacak ve bütün müşterileri otelden kaçıracaktır.

İrfan Kaplıca otelinin patronudur. Niyazi gitmeden önce onun gibi çalışkan bir başka eleman bulunmasını istemiştir. Ancak diğer yandan, sorumsuz bir tip olduğu için otele çok sık uğramamaktadır. Bu nedenle Niyazi'nin telaşının kurbanı olacaktır zira Baha işlerin başına geçince otelde işler karışacaktır.

ÖYKÜ

Niyazi izin alacağı için çok sevinçlidir Bir kaplıca otelinin kâtibisi olan Niyazi, yakın bir zamanda izne çıkacaktır. Uzun bir çalışma sürecinden sonra alacağı bu izin Niyazi'yi çok sevindirmektedir. Çalışma odasında kendi kendisine şarkılar söyleyip izinde gideceği memleketinin hayalini kurar. Heyecandan yerinde duramayan Niyazi acele etmektedir. Yaz mevsiminden bir gün bile kaçırmayıp zamanını tatilde geçirmek istemektedir.

Niyazi'nin yerine bir eleman bulma telaşı Patronu İrfan Bey, kendisinin yerine başka birini bulmadan Niyazi'yi göndermek istemez zira işlerin başında duracak başka birine ihtiyacı vardır. Niyazi heyecanla odada şarkı söylerken İrfan içeri girer ve Niyazi'ye heyecanlanmaması gerektiğini söyler zira henüz onun yerine bakacak başka bir eleman bulunmamıştır. Niyazi, kendisinin yerine hemen birisinin bulunmasını istemektedir. Patronu İrfan Bey, bu konuda arayışlarının sürdüğünü belirtir ve hemen ardından eleman aramak için otelden dışarı çıkar.

Baha'nın otele gelişi: Niyazi yeni elemanın bulunduğunu zanneder İrfan Bey çıktıktan sonra Niyazi heyecanlı bekleyişini sürdürerek planlar yapmaya devam eder. Bu tatil planı için para biriktirmiştir ve her şey hazırdır. Şimdi yalnızca kendisinin yerine bakacak birinin bulunması gerekmektedir. İrfan Bey

otelden çıktıktan kısa bir süre sonra, yeniyetme bir genç olan Baha otele gelip Niyazi'yi bulur. Baha, iş arayan bir gençtir ve rastgele bulduğu bu otele iş talep etmek için gelmiştir. Niyazi'yi görünce, iş istemek için geldiğini söyler. Ancak aşırı bir şekilde heyecanlanan Niyazi, Baha'yı patronunun gönderdiğini düşünür. Baha'nın kendisini ifade etmesine, derdini anlatmasına fırsat vermeden heyecanla konuşup Baha'yı susturur. Baha'nın yanlış anlaşılmayı düzeltmek için harcadığı tüm çabaya rağmen Niyazi onun konuşmasına izin vermeyip heyecan ve mutlulukla oteli terk edip tatile çıkar.

Beceriksiz Baha otel müşterilerini kaçıır Niyazi oteli terk ettikten sonra Baha şaşkınlıkla karışık bir sevinç yaşar ve kendi kendine düşünmeye başlar; daha dün iş ararken bugün aniden bir otelin kâtibi olmuştur. Ardından bu görevi hak ettiğini düşünerek böbürlenir. Kısa bir süre sonra otelde konaklamak isteyen bir müşteri içeri girer ve boş oda olup olmadığını sorar. Baha bu konuda hiçbir bilgiye sahip olmadığı için durumu kurtarmaya çalışır ve hiç odanın kalmadığını söyler. Ancak duvarda boş odalara ait anahtarlar durmaktadır. Müşteri bu anahtarları sorunca Baha, onların yedek anahtarlar olduğunu söyler; eğer olur da bir müşteri odasında intihar ederse onu kurtarmak için yedek anahtar bulduklarını belirtir. Müşteri şaşırıp kalır ve otelden şikayet ederek dışarı çıkar.

Baha oteli birbirine katar Kısa bir süre sonra otelde konaklayan müşterilerden biri hesabını görüp çıkmak için Baha'nın masasına gelir. Bu durumda ne yapacağını bilemeyen Baha, otel müşterisine birkaç gün daha kalması için ısrar eder. Otel müşterisi bu ısrar karşısında şaşırarak Niyazi Bey ile İrfan Bey'in nerede olduklarını sorar. Ancak Baha bu iki ismi de tanımadığını söyleyip müşteriyi azarlar. Daha sonra bu iki ismin otelin kâtibi ve patronu olduklarını öğrenince durumu toparlamak için bütün yetkinin kendisinde olduğunu, patron ve kâtibin işi kendisine devrettiklerini söyler. İyice sinirlenen müşteri hiddetle odasına çıkar.

Baha otelin adını kötüye çıkarır Otelin müşterisi çıktıktan sonra dışarıdan yeni bir müşteri adayı içeri girer ve kaplıca otelinde konaklamak istediğini belirtir. Titiz bir adam olan bu yeni müşteri adayı, Baha'ya otel ve su temizliğinin ne durumda olduğunu sorar. Bunun üzerine Baha, kaplıca suyunun kireçli ve pis olduğunu söyler, böyle bir gerçeği titiz bir müşteri adayından saklamak istemediğini belirtir. Ardından daha da abartarak, müşterinin bu otelde asla rahat edemeyeceğini söyler, zira otelde sivrisinek, tahtakurusu ve diğer haşerelerin müşterilere rahat vermediğini belirtir. En sonunda işin şiddetini iyice arttırarak, otelde salgın bir hastalık olduğunu söyler. Müşteri, oteldeki kötü durumdan kendisini haberdar ettiği için Baha'ya bahşiş verir ve başka bir otele gideceğini söyler. Ancak Baha, salgın hastalığın bütün bir şehre yayıldığını söyleyerek müşterinin gözünü iyice korkutur. Bunun üzerine müşteri Baha'ya tekrar bahşiş verir ve teşekkür ederek aceleyle şehri terk etmek için dışarı çıkar.

Patron İrfan, Baha'yı kapı dışarı eder Baha'nın otel hakkında yaydığı kötü şöhret kısa bir süre içerisinde çevreye yayılmıştır. Otelin patronu İrfan Bey koşarak otele döner. Ne olup bittiğini anlamak için önce müşteri numarası yapar. Baha aynı yalanları hiç beklemeden İrfan Bey'e de söyler. En sonunda dayanamayan İrfan, sahtekâr Baha'yı bağıra çağıra azarlamaya başlar. Gerçek kimliğini açıklayarak bu oteli yönetmek için kimden izin aldığını sorar. Telaşa kapılan Baha, Niyazi Bey'e laf anlatamadığı için kendisini bu durumda bulduğunu anlatmaya çalışsa da, İrfan Bey onu dinlemeyip kapı dışarı eder. En sonunda Baha, sanki çok iyi bir iş çıkarmış gibi kovulmadığını ancak kendisinin istifa ettiğini söyleyerek oteli terk eder.

TEMALAR

Çalışma ilişkileri Eserin merkezinde yer alan ve mizahi bakış açısının yöneldiği ana tema, çalışma ilişkileridir. Nitekim ana karakterlerden biri olan Niyazi, düşündüğü tek şeyin izne ayrılmak olduğu bir çalışandır. Bu nedenle telaşla yerini beceriksiz bir elemana bırakmıştır. Söz konusu beceriksiz eleman Baha, şans eseri bulunduğu bu işte böbürlenerek, okuyucuyu güldüren sonuçlara neden olmuştur. Aynı zamanda patron İrfan Bey'in şirketine yönelik ilgisizliği de söz konusu sonuçların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. En nihayetinde piyes, patron-işçi ilişkilerini mizahi bir dille alarak okuyucuyu çalışma ilişkilerinden hareketle güldürmeyi amaçlamaktadır.

KARAKTER ANALİZİ

Niyazi (Telaşlı)

Karakter İzin alacağı için çok sevinmiş olan Niyazi, telaşlı bir karakterdir. Bu telaşı nedeniyle, iş başvurusuna gelen Baha'yı kendi yerine geçecek olan eleman sanmıştır. Telaştan onun konuşmasına

izin vermeden koltuğun başına oturtur. En nihayetinde esere temel dinamiğini veren unsur, Niyazi'nin telaşdır.

Aktivite Bir kaplıca otelinin kâtipliğini yapmaktadır. Bir süre önce patronundan izin istemiştir ve kendi yerine yeni bir eleman bulunur bulunmaz izne çıkmayı planlamaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Telaşlı Niyazi telaşlı kişiliği nedeniyle yeni bir iş başvurusu için gelen Baha'nın konuşmasına izin vermeyip, onu kendi yerine geçecek olan eleman zanneder ve hemen koltuğun başına oturtur. "[Parmaklarını çıtlata çıtlata şarkı söyler ve sevincinden zıp zıp sıçrar.] Yaşasın Hürriyet, Adalet, Müsavat, Yaşasın aman! Demek nihayet iznim çıktı... Ben de, bütün hür, serbest insanlar gibi dağlarda, kırlarda, bayırlarda, dolaşacağım.... Seni Allah gönderdi be birader... Bugün bizim patronun yoluna çıkmış olmakla, Hacca gitmiş kadar sevaba girdin... Ben garibi sevindirdin... Hani işten, vazifeden kaçıyorum sanma... Bu izni, hak ettim doğrusu."

Baha (Avanak)

Karakter İş başvurusuna gelip bir yanlış anlamayla otelin kâtiibi olan Baha, oldukça avanak bir karakterdir. Öyle ki otelin başına geçer geçmez ortalığı birbirine katar ve avanaklığıyla bütün müşterileri otele kaçıtır.

Aktivite Bir iş arayışı içerisindeyken Niyazi'nin çalıştığı kaplıca otele gelmiştir ve bir yanlış anlaşılardan dolayı kendini kâtip koltuğunda bulur. Sonrasında işleri idare etmeye çalışsa da her şeyi birbirine karıştırıp müşterileri otele kaçıtır.

ÖRNEK ANILAR

Avanak Baha, otele gelip anahtar soran müşterileri boş oda olmadığı bahanesiyle geri gönderir. Ancak duvarda duran anahtarları görüp hesap soran bir müşteriye, avanakça bir yanıt verir. Öyle ki Baha'nın durumu kurtarmak için uydurduğu yalana göre bu anahtarlar, müşterilerin intihar etmeleri durumunda onları kurtarmak için çıkarılmış yedek anahtarlardır. "Ya kapıyı içeriden kilitle de intihar ederseniz? O vakit kapıyı nasıl açalım? Sizin keyfiniz için kiralım mı?"

İrfan (Sorumsuz)

Karakter Kaplıca otelinin patronu olan İrfan, ilgisiz-sorumsuz bir karakterdir. Tam da bu nedenle sahibi olduğu oteli sık sık terk etmektedir ve en sonunda Baha'nın çıkardığı olaylara maruz kalmıştır. İrfan'ın otele yönelik sorumsuzluğu, eserdeki mizahi sonuçlara yol açan temel dinamiklerden birini teşkil etmektedir.

Aktivite Kaplıca otelinin patronu olmasına rağmen İrfan, zamanının çoğunu dışarıda, evde, kahvede geçirmekte ve otele uğramamaktadır. Kâtiibi Niyazi izne ayrılacağı için yerine başka birini bulmakla meşguldür.

ÖRNEK ANILAR

Sorumsuz Niyazi, Baha'yı görünce onu patronun gönderdiğini sanar ve aceleyle oteli terk etmeden önce Baha'ya patronu İrfan'ın sorumsuzluğundan bahseder. "Siz, söylediklerime kulak verin... Patron buraya hemen hiç uğramaz. Bay İrfan Server, nerede? Diye sordular mı? Eğer sabahsa ya istasyonda, ya kahvede, öğleyin ise lokantada, akşamları evindedir..."